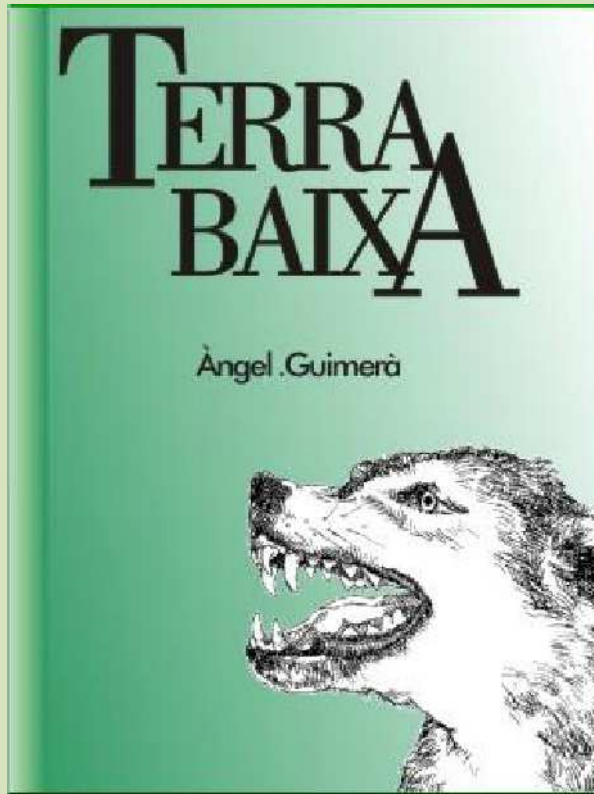

MATERIAL PER IMPRIMIR

Versals – Guies interactiva de lectura

www.edu365.cat/batxillerat/lectures/tirant/

© Lluís Rius Oliva - 2008

ABANS DE LLEGIR

- **l'autor**
- **les seves obres**
- **context literari**
- **el teatre d'A.Guimerà**
- **l'èxit de Terra baixa**

l'autor

Àngel Guimerà va ser un dels millors poetes de la Renaixença, el creador del teatre català modern i un activista cultural en favor del catalanisme. Darrere aquestes tres consideracions, difícilment qüestionables, hi ha la figura privada d'un home amb alguns punts foscos: el fet de ser fill natural d'un català i una canària que no estaven legalment casats el va marcar en molts aspectes en la seva vida i també en la creació dels seus personatges, que sovint presenten orígens incerts i amb mestissatges. La seva arribada a Catalunya i la incorporació als grups catalanistes es va fer amb una passió desfermada i potser exagerada, com si no volgués deixar cap dubte de la seva "conversió". Un desengany amorós va convertir-lo en un home solitari i en solter etern. Tots aquests aspectes biogràfics, els veurem traslladats en les seves obres i, per tant, és bo de tenir pistes sobre la seva figura i la seva biografia.

LLEGEIX Llegeix la biografia d'Àngel Guimerà. En trobaràs una de molt completa a la pàgina de l'AELC (<http://www.escriptors.cat/autors/guimeraa/biografia.html>).

MIRA Busca a la videoteca digital de la XTEC un vídeo sobre la figura d'Àngel Guimerà. Te'l pots descarregar des d'aquesta adreça (<http://www.xtec.es/cgi/digital?F=F®ISTRE=3090>)

NAVEGA (<http://www.auques.cat/auques.php?auca=guimera>) Si fas clic aquí, aniràs a "La paret de les auques", on podràs llegir els rodolins sobre la vida d'Àngel Guimerà. Mira de relacionar cada vinyeta amb les dades biogràfiques que coneixes.

ACTIVITAT Aquesta activitat ens servirà per resseguir la biografia d'Àngel Guimerà. Si vols començar, fes clic aquí.

INSTRUCCIONS: Un cop coneguis la biografia d'Àngel Guimerà, tria la resposta correcta.

- Àngel Guimerà va néixer a...
 - Les Canàries, on el seu pare tenia un negoci de vins.
 - Al Vendrell, fill d'una família aristocràtica.
 - A Barcelona, al popular barri de la Ribera.
 - A Reus, el mateix any que Antoni Gaudí.
- Un d'aquests fets de la seva família el va marcar profundament.
 - El fet que els seus pares no fossin casats quan el va néixer.
 - Que el seu pare s'arruïnés i hagués de vendre els seus negocis.
 - Que els seus pares se separessin i hagués d'anar a viure al Vendrell.
 - El fet que la seva mare no el portés a l'escola fins que no va tenir vuit anys.
- Durant la seva joventut...
 - Es va relacionar amb grups catalanistes de la Renaixença.
 - Es va casar en secret amb la filla d'un cerer.
 - Va estrenar amb molt èxit diverses obres de teatre en castellà.
 - Es va barallar amb Frederic Soler (Serafí Pitarra).
- Els seu acostament a la literatura va ser...
 - a través de la poesia, animat pel grup de "La Renaixença"
 - a partir de les seves obres de teatre. Més tard, escriuria poemes.
 - quan va publicar la seva primera novel·la, que el donà a conèixer.
 - quan va escriure un llibre de contes per infants.
- El 1877 va ser molt important en la seva carrera:
 - Va guanyar tots els premis dels Jocs Florals.
 - Va ser proclamat "Mestre en Gai Saber".
 - Va estrenar "Terra baixa" amb molt èxit.
 - Va publicar les seves obres completes.
- La seva activitat política...
 - Va ser molt activa. Va presidir moltes entitats.
 - Va ser nul·la. No tenia temps, ja que escrivia molt.
 - Li va portar satisfaccions: va ser candidat a presidir la Generalitat.
 - No va ser gaire activa. No li agradava gaire la política.
- L'any 1985 va ser elegit...
 - President de l'Ateneu Barcelonès
 - Diputat a Corts.
 - Alcalde del Vendrell.
 - President de la Generalitat.

- El 1909 hi hagué un fet important:
- Catalunya li reté un homenatge multitudinari.
- Va ser enterrat al Vendrell amb una gran gentada.
- Va obtenir el Premi Nobel de literatura.
- Va tenir els tres premis dels Jocs Florals.

Les seves obres

Quan valorem l'obra d'Àngel Guimerà, hem de tenir present tant el seu vessant de poeta com el de dramaturg. Els inicis de la seva carrera literària van aparellats a la poesia romàntica, a l'esperit i a l'estil dels jocs florals, als temes històrics, patriòtics i sentimentals tan habituals a l'època. Moltes de les seves composicions han passat a formar part de la cultura popular en ser musicades com a lletres de cançons i sardanes. El 1877 es consagrà com a poeta perquè va obtenir els tres premis principals dels Jocs Florals de Barcelona d'aquell any.

A partir d'aquí, tot i que no deixà mai la poesia, s'endinsà en el camp del teatre. Guimerà fou indiscutiblement l'autor més influent de l'escena durant ben bé una trentena d'anys fins al punt que fou considerat un clàssic en vida. Les seves obres es representaren amb gran èxit per tota la geografia catalana i tingueren un gran reconeixement a Europa i Amèrica. Les seves obres es convertien en arguments per òperes i fins i tot foren portades al cinema pels primers directors de Hollywood i pel prestigiós cinema alemany. Va ser repetidament candidat al premi Nobel de Literatura i no el guanyà segurament per pressions polítiques de l'estat espanyol, que aconseguí que J.Echegaray (traductor al castellà de les obres de Guimerà) obtingués el guardó.

NAVEGA Navega per la pàgina de l'AELC (<http://www.escriptors.cat/autors/guimeraa/teatre.html>) on trobaràs informació sobre les obres de teatre d'Àngel Guimerà.

NAVEGA Llegeix la llista amb les obres d'Àngel Guimerà. En trobaràs una de força completa a aquesta pàgina de l'AELC: <http://www.escriptors.cat/autors/guimeraa/teatre.html>

ACTIVITAT En aquesta activitat podràs completar els títols de les obres més importants de Guimerà. Si vols començar, fes clic aquí.

Rei i monjo
 Mar i cel
 La filla del mar
 La reina vella
 La santa espina
 La festa del blat
 Maria Rosa
 Gala Placídia

ACTIVITAT Guimerà escrigué diverses obres d'èxit. En aquesta activitat, tindràs ocasió de revisar-ne unes quantes. Per començar, fes clic aquí.

Mar i cel	Tragèdia ambientada en un vaixell de pirates on els dos protagonistes, Blanca i Saïd, procuraran eliminar les diferències que els separen (culturals, religioses, econòmiques...) per fer triomfar el seu amor.
La festa del blat	Drama ambientat en una masia rica, on arriba un jove anarquista que s'enamora de la pubilla de la casa el dia de les celebracions de la sega. Per amor, abandona les seves idees i disputarà a Vicentó l'amor d'Oriola.
La filla del mar	Drama ambientat en un poble de pescadors. El triangle amorós té com a protagonistes Mariona, Pere Màrtir i Àgata, la noia que havia arribat al poble després que la seva família naufragués.
Maria Rosa	La protagonista d'aquest drama queda vídua i és pretesa per Marçal. Al final de l'obra, descobrirà que Marçal és responsable directe de la mort del seu propi marit i se'n venja.
En Pólvora	Drama ambientat a la porteria d'una fàbrica. L'habitual triangle amorós té en aquesta ocasió un clar toc social, ja que s'hi retraten els conflictes entre obrers i patrons. Guimerà exalta la bondat humana per damunt de les divisions classistes.

context literari: Romanticisme i Renaixença

Romanticisme i Renaixença són dos moviments que sovint es confonen. Dir que la Renaixença és només la versió catalana del Romanticisme europeu és incomplet i poc rigorós. El que sabem del cert és que el Romanticisme europeu és molt més que un moviment estètic que defensa la llibertat com a motor creatiu i que arribà a la península ibèrica a través de Barcelona. Aviat connectà amb els grups que procuraven el redreçament cultural de Catalunya i defensaven els seus trets d'identitat. Es volia recuperar el passat històric (especialment l'esplendor de l'època medieval) per projectar-lo cap a un objectiu futur de progrés. Hi havia

una voluntat de recuperar la llengua i la literatura catalanes a través de múltiples empreses i esforços: revistes, editorials, Jocs Florals... Algunes de les figures de més relleu de la Renaixença són J. Verdaguer, A. Guimerà i N. Oller en els camps de la poesia, teatre i narrativa, respectivament.

LLEGEIX Llegeix a "Lletra" l'article dedicat al Romanticisme (<http://www.uoc.edu/lletra/moviments/romanticisme/index.html>). Veuràs que defineix el moviment, n'explica els inicis, les idees essencials i la seva implantació a les terres catalanes.

LLEGEIX Llegeix a "Lletra" l'article dedicat a la Renaixença (<http://www.uoc.edu/lletra/moviments/renaixenca/index.html>), que defineix el moviment i els seus punts programàtics. També fa un resum de la història del moviment.

ACTIVITAT Un cop t'hagis llegit els dos articles (especialment el segon), podràs fer aquesta activitat sobre la Renaixença. Quan vulguis començar, fes clic aquí.

INSTRUCCIONS: digues si aquestes frases sobre la Renaixença són certes o falses.

F	Amb la Renaixença es tanca el període contemporani de la literatura catalana.
V	Un dels seus punts essencials és la difusió progressiva de la consciència de cultura autònoma
F	Tradicionalment es considera "La pàtria" d'Àngel Guimerà com l'origen del moviment.
V	A mig segle XIX, la Renaixença s'identifica ja amb el redreçament cultural català
F	La Renaixença va prohibir els jocs florals perquè no afavorien la cultura en català.
V	La Renaixença es va consolidar gràcies a revistes, editorials i entitats.
V	Tres noms cabdals de la Renaixença són Jacint Verdaguer, Àngel Guimerà i Narcís Oller.
F	Pels volts de 1890, els principis ideològics del moviment van quedar superats i van donar pas al Noucentisme.

ACTIVITAT En aquesta activitat, coneixeràs altres autors de la renaixença. Quan estiguis a punt, fes clic aquí.

INSTRUCCIONS: Aparella aquests autors catalans de la renaixença amb el seu retrat i amb dades que us oferim. Pots buscar informació a la xarxa (a la pàgina "Lletra", per exemple) per completar l'activitat.

B.C. Aribau	Autor de La pàtria
Frederic Soler	El seu pseudònim era Serafí Pitarra
Jacint Verdaguer	Autor de Canigó

Josep Yxart	Crític literari i artístic
Narcís Oller	Autor de La febre d'or

El teatre d'A. Guimerà

Quan Guimerà començà a escriure teatre, incorporà les característiques del drama romàntic que en aquells moments es feia a Catalunya, amb força retard respecte altres països europeus. Guimerà actualitzà el gènere, hi incorporà models estrangers (Víctor Hugo, Schiller, Shakesperare...) i sintetitzà amb encert elements de procedències diverses.

En un primer moment, escrigué tragèdies romàntiques en vers, de temàtica i ambient històrics com *Mar i cel* (1888). En una segona etapa, incorporà elements més realistes: abandonà el vers, actualitzà els temes històrics i se centrà en ambients rurals de la Catalunya d'aquell moment: *Maria Rosa* (1894), *Terra baixa* (1897) i *La filla del mar* (1900) són els punts àlgids d'aquesta etapa de plenitud. Amb el canvi de segle, intentà renovar el seu teatre i buscar nous camins formals (provà d'adoptar formes modernistes i incorporà el simbolisme...). Com que no acabà de trobar el camí, va intentar recuperar l'estil d'èpoques passades. Tot i que mantingué fins al final el favor del públic, les obres dels darrers anys anaven quedant anacròniques i foren poc valorades pels crítics.

TEXT X. Fábregas

ACTIVITAT En aquesta activitat, revisaràs l'evolució del teatre de Guimerà. Quan vulguis començar, fes clic aquí.

Busca informació sobre l'evolució del teatre de Guimerà i completa aquest esquema.

1879-1890	inicia la producció teatral.	Tragèdies romàntiques	Mar i cel
1890-1900	Època de plenitud	Drames realistes	Terra baixa
1901-1911	Recerca de noves formes	Drames amb elements simbòlics	Sol solet
1917-1921	Recuperació de les formes d'etapes anteriors	Voluntat de recuperar el seu èxit	L'ànima és meva

L'èxit de Terra baixa

Terra baixa és l'obra més coneguda de Guimerà i de ben segur, la més traduïda i representada dins i fora de Catalunya. Guimerà la

va escriure pels volts de 1885 i la va enviar a Maria Guerrero, la més famosa actriu del moment per si la podia estrenar. Tot i la poca confiança que hi posà el seu autor, l'estrena es produí el 1896 a Madrid i en castellà, amb la prestigiosa companyia Mendoza-Guerrero. Tres mesos després, s'estrenava en català i aquell mateix any es representà a Barcelona: Enric Borràs –el Manelic més famós- la portà al teatre Romea. L'obra tingué un gran èxit i ben aviat se'n feren traduccions a altres llengües, que permeteren que l'obra es representés a teatres de tot Europa i Amèrica del sud amb notable èxit.

TEXT Aquest text t'ajudarà a entendre la dimensió de l'èxit del teatre d'Àngel Guimerà. Per llegir-lo, fes clic aquí.

Des del punt de vista de la seva presència escènica Terra baixa ha creat una incipient dramaturgia. El primer actor que interpretà Manelic, Teodor Bonaplanta, va posar les bases de l'actitud gestual del personatge, però el «model» el va crear Enric Borràs. Durant dècades Manelic ha estat un arquetip gràficament recognoscible en gravats, en estàtues, la seva actitud arrogant, orgullós de la samarra i amb el gaiato travessat sobre les espatlles, no ha despertat cap dubte d'identificació. A més cada escena de Terra baixa ha tingut un tractament específic: la manera com Manelic fa el bot i queda assegut damunt la taula, com resa el parenostre, com mata «el llop» i fuig d'una bursada amb Marta al coll. Alguns actors, com Màrius Cabré, no van fer més que sotmetre's al model i perpetuar-lo. Fins que Enric Majó el 1981, dirigit per Josep Montanyès i Josep M. Sagarra, no ha donat una nova versió del personatge -i també una nova versió de l'escenografia realitzada per ell mateix el model imposat per Enric Borràs no s'ha vist amenaçat. L'anterior intent de renovació, el que va dur a terme Montanyès el 1975, comptant amb escenografia de Fabià Puigserver i un treball de dramaturgia de Guillem-Jordi Graells, va resultar massa underground, massa limitat, per desestabilitzar el model.

XAVIER FÀBREGAS

TOT LLEGINT

- **acte I**
- **acte II**
- **acte III**
- **Personatges**
- **Simbologia**
- **La llengua**

acte I

L'obra es divideix en tres actes, que corresponen a l'estructura clàssica de plantejament, nus i desenllaç. En aquest primer acte, assistim a la presentació dels personatges i del conflicte bàsic de l'obra: Sebastià és un propietari rural que té les terres hipotecades. Per salvar la seva situació econòmica, planeja casar-se amb una pubilla rica. Per tal d'allunyar dubtes sobre la seva relació adúltera amb Marta, planeja que aquesta es casi amb Manelic, un pastor que viu sol a la muntanya. Els veïns del molí són tafaners i critiquen Manelic i Marta. Sebastià, valent-se de la seva posició de propietari, manté dominats o enganyats la resta de personatges sobre la seva relació amb Marta i el casament de conveniència d'aquesta amb Manelic. Aquest engany fa que Manelic sigui vist com un infeliç babau i que Marta sembli una mala dona.

TEXT En l'apartat "Fragments" trobaràs l'escena XII d'aquest primer acte. Llegeix-te-la amb atenció. Veuràs que és un dels moments àlgids de l'acte, quan Manelic comença a descobrir que l'han enganyat.

LLEGEIX Llegeix l'acte I de l'obra. Fixa't especialment en la manera com Guimerà caracteritza els seus personatges i com desplega l'argument.

ACTIVITAT Quan hagi llegit l'acte primer, digues si aquestes frases són veritables o falses. Per començar, fes clic aquí.

V	L'acció del primer acte transcorre en l'estança principal d'un molí.
F	Tots els germans Perdigons tenen fills, llevat de la Nuri, que és massa petita.
V	Els germans s'aprofiten de la innocència de la Nuri i la fan anar a tafanejar.

V	La Marta té sentiments contradictoris en relació a Sebastià.
F	Quan Marta veu Manelic al molí l'abraça afectuosament
F	Quan els veïns es burlen de Manelic, aquest s'ho agafa amb bon humor i no s'enfada
V	Sebastià despatxa Xeixa perquè no vol participar del casament de Marta.
F	La nit de noces va ser molt feliç per al matrimoni.

acte II

En el segon acte, un cop presentats tots els personatges, assistim al desplegament del nus de la història en forma de *crescendo*. Diversos personatges descobreixen l'estratègia de Sebastià en relació al matrimoni entre Marta i Manelic. Aquest descobriment els fa adonar-se de l'engany i les relacions entre els personatges canvien radicalment. Manelic i Marta, després d'una discussió que acaba violentament, se sinceren, es reconcilien i decideixen fugir de la terra baixa per poder alliberar-se del domini que exerceix l'amo. Sebastià els interromp i fa fora del mas Manelic, que ara que sap tota la veritat promet tornar per venjar-se.

TEXT En l'apartat "Fragments" trobaràs l'escena IV d'aquest segon acte. Llegeix-te-la amb atenció. En aquest fragment, Marta explica a Tomàs el seu passat i així podem entendre el seu caràcter esquerp.

LLEGEIX Llegeix sencer l'acte II de l'obra. Fixa't especialment en la manera com Guimerà va acumulant la tensió fins que arribem al clímax.

ACTIVITAT En aquesta activitat, repassarem els fets del segon acte. Fes clic aquí per començar.

INSTRUCCIONS: Ordena cronològicament els fets d'aquest segon acte. Per començar, fes clic aquí.

Manelic interroga Nuri sobre les xafarderies que corren sobre ell.
Marta fa fora la Nuri del molí. Manelic també se'n va.
Tomàs acusa Marta de ser una mala dona i no respectar Manelic..
Marta explica la seva vida a Tomàs, que acaba plorant de llàstima.
Arriben les veïnes. Tomàs es burla d'elles i els explica la rondalla de les xafarderes.
Manelic sospita que el Xeixa era l'amant de la Marta.
Marta discuteix amb Manelic i el provoca. Aquest la fereix.
Manelic i Marta es reconcilien i decideixen fugir plegats.
Manelic és expulsat del molí, però promet tornar per revenjar-se.

acte III

Seguint els esquemes clàssics, el darrer acte ens mena al desenllaç i al repartiment de la justícia amb l'anunciat retorn de Manelic. Els del poble (que fan de vigilants) es penedeixen d'haver actuat malament, però no tenen prou coratge per revoltar-se contra l'amo. Marta intenta reunir-se amb el seu marit quan Sebastià l'atura. En el moment que ell li jura una mor sincer, arriba Manelic (el pastor) que es venja de Sebastià (identificat amb el llop) matant-lo per protegir l'ovella (la Marta). L'obra acaba amb la fugida de la parella cap a la terra alta, un estadi de puresa superior on no hi ha la maldat dels homes.

TEXT En l'apartat "Fragments" trobaràs l'escena IX d'aquest darrer acte. Llegeix-te-la amb atenció. En aquest fragment, veuràs com Sebastià intenta per tots els mitjans retenir la Marta al seu costat.

LLEGEIX Llegeix l'acte III de l'obra. Cal que et fixis especialment com els personatges s'identifiquen amb els seus símbols.

ACTIVITAT En aquesta activitat, comprovaràs si has fet una bona lectura del tercer acte. Fes clic aquí per començar.

INSTRUCCIONS:

Sebastià	Quan tot estava arreglat, no faltaria sinó que ara ho hagués embolicat tot aquell pillastre.
Nando	És que nosaltres no ho havíem de fer allò d'ajudar a treure en Manelic.
Nuri	Com que la nit és fosca, jo, jugant amb ells, els hi donaré una trompada i els hi apagaré el llum.
Manelic	Se creu que encara em mana a mi. Doncs no; que tot s'ha trasmutat, aquí dintre, i ara el que mana sóc jo.
Marta	Que no t'ho diga, que me l'estimo jo? Que això et fa ràbia i et desespera? Ai gràcies a Déu que m'has donat una alegria.

Personatges

Els personatges de l'obra de Guimerà segueixen uns esquemes simples i no s'aparten de la concepció esquemàtica dels bons i els dolents. A *Terra baixa* trobem repetits aquests patrons, especialment en els protagonistes del triangle principal. Així, Manelic és un home pur, sense coneixement de la malícia, que al llarg de l'obra evolucionarà per convertir-se en l'heroi que es rebel·la per amor davant l'amo. Sebastià és un personatge força complex, que es troba atrapat entre dues forces antagòniques: l'amor possessiu per Marta i la necessitat egoista de salvar les seves hisendes. Marta és una representant més de la galeria d'heroïnes guimeranianes i en comparteix els trets essencials: origen incert, incapacitat d'estimar, manca de voluntat...

La resta dels personatges ajuden a tensionar aquest triangle amorós. Alguns ho faran des de la innocència (Nuri), altres des del

desconeixement (Tomàs) i altres de la subordinació (Xeixa). Els Perdigons actuen com a cor dramàtic que representa les característiques de la societat de la terra baixa.

ACTIVITAT De ben segur que coneixes bé els personatges de l'obra. Per comprovar-ho, fes clic aquí.

INSTRUCCIONS: Aparella els personatges principals de l'obra amb les seves descripcions.

Manelic	Personatge bo per naturalesa. No coneix la maldat perquè no ha estat en contacte amb els homes i amb les formes de vida socials (burla, malícia, crítica...). Barreja d'innocent i salvatge.
Sebastià	Personifica l'engany i el mal. Utilitza la seva posició privilegiada per dominar o enganyar els altres personatges. És el personatge més complex de l'obra i es troba entre la passió per la Marta i la necessitat de salvar el seu patrimoni.
Marta	Personatge d'origen incert i desvalgut, amb la voluntat i l'autoestima sotmeses. Per això té un caràcter esquerp. Quan en coneixem els antecedents, podem trobar-hi justificació.
Nuri	Per la seva joventut, personifica la joventut, la innocència no malmesa per la societat. Té paral·lelismes amb els dos personatges centrals: per la seva història personal i també per la seva innocència.
Tomàs	Representa l'home a qui han enganyat i que, de bona fe, ha possibilitat el matrimoni de Manelic i Marta i, per tant, el conflicte central de l'obra. Vol impedir el casament, però fa tard.
Xeixa	És un personatge secundari que es destaca de la resta per la seva actitud de no submissió cega a l'amo. La seva revolta li costarà l'expulsió del molí.
Mossèn	El gos del seu amo. És qui executa les ordres i no té cap mena de sentiment de culpabilitat.
Pubilla Sala	Personatge que no apareix en escena, però que és esmentat i té un paper central en el desenvolupament de la trama. És la promesa de Sebastià.
El poble	Format per un grupat de germans que comparteixen la xafarderia i la covardia. Es burlen de Manelic, critiquen la Marta i no són capaços d'enfrontar-se amb l'amo, tot i saber que han actuat malament.

ACTIVITAT Qui ha dit què? En aquesta activitat aparellaràs paraules i personatges. Quan estiguis a punt, fes clic aquí.

INSTRUCCIONS: Quin personatge de Terra baixa creus que pot haver dit les frases següents? Escribeu-ne el nom.

Manelic	Que me'n vagi! Se creu que encara em mana a mi, al que ho aguanta tot. Doncs, no, que tot s'ha trasmudat, aquí dintre, ara el que mana sóc jo.
Sebastià	I que la sap llarga la meva granoteta de pluja. Doncs que no te'n recordes que et vaig treure d'enmig de l'aiguat, que t'hi ofegaves amb ton pare?
Marta	Ara ho veig, ara, lo desgraciada que sóc. Si no sóc ningú, jo, ningú; que em van agafar com una bèstia i com un a bèstia m'han criat.
Nuri	Que no tens un germà, tu? Un de petitet i bufó com tu? Que tingués la meva alçada...
Tomàs	Sí que la tenia, una filla, i se'm va morir quan era petita. I quan te miro em dic content: que Nostre Senyor me la tinga a la Glòria.
Xeixa	Lladre a mi! Reïra! Teniu, doncs, i ara no me n'aniré sense dir-ho al Tomàs, i al davant vostre, per confondre-us!
Mossèn	Però és que no em voleu entendre? Us voleu perdre de totes maneres? Sebastià, que aquest home parla de desfer el casament amb la seva filla!

El poble

Espereu-se, Tomàs. Voldríem entendre com ha quedat això del casament dels d'aquí, perquè no en podem treure l'aigua clara.

Simbologia

A Terra baixa podem trobar bona part dels elements recurrents de l'obra de Guimerà: la concepció de l'amor com a força suprema que pot superar qualsevol escull, un sentit universal de justícia, la visió del món rural com a paradigma de convivència, la presència de personatges marginats o desarrelats...

A aquesta tòpic del teatre guimeranià, hem d'afegir uns elements simbòlics o mítics que actuen d'una manera rellevant a Terra baixa. En primer lloc, la dicotomia anunciada al títol implica una divisió moral: la terra baixa és degradada, estèril, malvada... en contraposició a la puresa i la bondat que regnen a la terra alta, que és precisament l'espai que acull els dos protagonistes després d'haver restablert l'ordre natural. Un altre aspecte simbòlic és el que té a veure amb la feina de Manelic. Ell és pastor i en aquesta obra serà també qui procurarà que el llop (Sebastià) no s'endugui l'ovella (Marta). Al llarg de tota l'obra, trobem moltes referències a aquesta simbologia. Hi ha també altres elements que amb els seus contrastos tenen una funció simbòlica: la sang i els diners, el foc i la neu, l'aigua dolça i la salada...

TEXT Llegeix aquest text sobre les relacions de poder de Terra baixa.

Tanmateix, voldríem remarcar que una lectura moderna de la peça passa per adonar-se que tota l'obra està articulada a partir d'un discurs ideològic de poder. Aquest és l'autèntic conflicte de l'obra. Més enllà de simbolismes i contraposicions «terra alta»/«terra baixa», el discurs sobre la possessió esdevé central." Possessió sobre els cossos, però també sobre les ànimes. Tant és així que les paraules de la Nuri que saluden la primera entrada del Sebastià a escena: «l'amo de tot!, l'amo de tot!» esdevenen una realitat més que contundent. Guimerà ha articulat l'obra al voltant d'aquest eix motor de tensió dramàtica: el domini, la propietat, la força, en darrer terme. Un eix motor que ja ens dóna la clau interpretativa de l'obra: el debat de fons sobre l'exercici del poder. En el cas de *Terra baixa*, podem establir diverses relacions de poder, ja sigui de «macropoders» - exercits per un únic dispositiu que podríem anomenar «institucional» i que exerceix el seu poder en diversos nivells (social, ideològic i econòmic) que oprimeix i regula- com de «micropoders» -poders quotidians basats en el desig de dominar la realitat, pel desig d'autoafirmació, de control de tots els personatges del drama.

La posició de gènere és un dels eixos crucials per on discorren aquestes desigualtats de poders. I dir poder -especialment a l'època de Guimerà- significa dir poder masculí. Pierre Bourdieu ho ha resumit en una simple frase: «ser un home és, d'entrada, trobar-se en una posició que implica poder». A hores d'ara sabem que un dels signes constitutius de la masculinitat és, sens dubte, la violència, la força, el control, el domini, l'agressivitat, l'agressió. Tots aquests paràmetres que van

construint la masculinitat, són exigència de virilitat i en trobem clares mostres encarnades en les figures dels dos protagonistes. La violència entesa com la forma de l'exercici de poder mitjançant l'ús de la força (sexual, econòmica i psicològica per part del Sebastià i física per part del Manelic) i la lògica del domini són discursos de poder que constitueixen l'home com a subjecte i són la base de la masculinitat des de temps immemorials. Si entenem el poder com la capacitat de causar o impedir el canvi i hi distingim nivells com l'autoafirmació, l'autoassertió, l'agressió i la violència, ens adonem que una relació comença a esdevenir torbadora: violència i poder. I és que l'absència de poder també condueix l'individu a la impotència. Davant de la impossibilitat d'autoafirmació, la impotència aconduïx també cap a l'agressió i la violència. Això és el que observem tant en el Sebastià com en el Manelic en diversos moments de Pobra. Quan els esdeveniments els depassen, reaccionen violentament. És clar que la violència implica l'existència d'un binomi jerarquitzat: dalt/baix, opressor/oprimit, home/ dona, amo/esclau... perquè la violència és la recerca de l'eliminació d'un obstacle mitjançant el domini del poder. Apareix quan es dona l'existència d'un cert desequilibri de poder definit o pel context o per maniobres interpersonals del control de la relació. En aquestes circumstàncies, la força és usada per sotmetre, obligar i dominar, per tant, la violència és una relació d'abús.

LAURA BORRÀS

La llengua

Després d'una primera etapa de tragèdies en vers i amb un llenguatge afectat i artificial, Guimerà evolucionà cap a un teatre més realista. El registre lingüístic tingué un paper important en aquesta evolució.

L'autor innovà el panorama del teatre català amb una llengua literària que parteix de l'observació atenta de la manera de parlar de la gent. Aquest registre popular contribuï a donar versemblança a les obres i fou una de les claus de l'èxit de l'autor entre el seu públic.

En les seves obres trobem girs populars, refranys, vulgarismes morfològics i sintàctics... Amb tot, no podem afirmar que la llengua dels personatges reflecteixi fidelment i en tot moment la llengua real del poble. No hi ha marques dialectals ni diferències d'edat o classe social. *Terra baixa* té alguns moments lírics (monòlegs...) en què la llengua s'allunya del realisme, però hi trobem diàlegs vius i ràpids, frases tallades...

TEXT Llegeix aquest text sobre la llengua de Guimerà

Per valorar adequadament el llenguatge de l'autor de Tenerife hem de tenir en compte, almenys, dues coses: la llengua de què partia com a persona i la llengua de què partia com a escriptor.

Com a persona, la seva llengua materna era el castellà i ho va continuar sent -estrictament materna- durant tota la seva vida. Aquesta llengua és l'única que va estudiar acadèmicament, als Escolapis. El català, el va aprendre a partir dels vuit anys (quan les estructures lingüístiques ja estan formades) de manera oral i autodidacta, la qual cosa el va obligar a convertir una segona llengua en primera. El va aprendre dels contactes familiars i amicals, i llegint revistes com *Lo Gay*

Saber (de llengua arcaïtzant), algun llibre o periòdic que desconeixem, i assistint a espectacles teatrals.

Com a escriptor, l'hem de referir al moviment de la Renaixença. Si parlem de Renaixença (mot que indica «renéixer»), és perquè partim d'una situació de decadència; de decadència complexa de la comunitat d'expressió catalana, en la qual ara no ens detindrem. Pel que fa a la llengua, hi ha un fet cert: la majoria de la gent del seu entorn parlava el català generalment, però en canvi quasi ningú no l'escrivia. I això és aplicable a les terres que s'estenen de Salses a Guardamar i de Fraga a Maó (i a l'Alguer) -amb totes les matisacions i excepcions que s'hi vulguin aplicar, que no són poques.

Així, en els anys que Guimerà va viure a Catalunya, es va trobar amb una Llengua oral viva, espontània i rica, però amb un ús diglòssic. Una llengua que feia segles que estava influïda (interferida i minoritzada) pel castellà al sud dels Pirineus i pel francès, al nord. Durant aquests segles, les dues llengües mencionades -que partien de situacions medievals comparables a la catalana- havien conegut moments d'esplendor en tots els camps, i posseïen una tradició cultural sòlida i extensa. Tradició que, pel que fa a la llengua catalana, quedava molt Lluny, en les boires medievals, i acusava un gran buit en els anys de l'època moderna, tan activa i renovadora.

Escriure literatura en aquella situació no era fàcil. Quan Guimerà va compondre els primers poemes, tot just la llengua culta havia sortit de l'oblit secular. Trenta anys abans, cap intel·lectual no hauria donat ni un xavo per aquesta llengua «morta per a la república de les lletres». Per circumstàncies difícils d'escatir, el poble i els lletraferits van reaccionar i, al cap d'un segle, la situació idiomàtica havia assolit una relativa normalitat: es tornava a crear (renaixia) una tradició cultural que enllaçava amb l'esplendor medieval -etapa de recreació en la qual ens trobem encara. Però, durant la Renaixença i el Modernisme (contràriament al que succeïa amb el francès i l'espanyol), el català no posseïa cap orientació lingüística que fos alhora culta, prestigiosa i acceptada, i cadascú escrivia com podia. Mentre les acadèmies francesa i espanyola de la llengua feia tres i dos segles respectivament que actuaven, els intents de normativització de la llengua catalana van resultar infructuosos fins a les actuacions de l'Institut d'Estudis Catalans durant el primer terç del segle xx.

Per això, el que van fer els capdavaners de la Renaixença es pot qualificar de titànic. I si ens referim als tres puntals, Verdaguer, Oller i Guimerà, la seva activitat literària és realment pròpia dels genis.

Malgrat aquestes pobres bases, la llengua de Guimerà és rica, dúctil i expressiva. Prova d'això és que les representacions actuals (en prosa) gairebé no en retoquen el text. De més a més, Guimerà ha destacat més enllà de l'àmbit lingüístic català. S'ha dit i s'ha repetit que és l'autor dramàtic espanyol més important del final del segle XIX. I un autor dramàtic és important pel desplegament de l'acció, és cert, però aquest és indèstriable de la llengua.

JOAN PRATS

ACTIVITAT El vocabulari de l'obra no és massa complicat. Amb aquesta activitat revisarem el lèxic més complicat. Per començar, fes clic aquí.

Aconhortar	Donar consol a algú.
Amistançat	Home o dona respecte de la persona amb qui té relacions sexuals

	habituals fora del matrimoni.
Còdol	Fragment de roca dura, allisat i arrodonit
Engiponar	Arranjar de qualsevol manera, a corre-cuita.
Clenxinar-se	Pentinar-se
Moltó	Masclé de l'ovella castrat.

resclosa, udol, samarra, nostramo, garbellar, esclafir

ACTIVITAT En aquesta ocasió, procurarem fixar-nos en els girs que trobem en la llengua de Terra baixa. Per començar, fes clic aquí.

Refranys i locucions	Més net que una patena / el conill ho diu a la llebre
onomatopeies	I a mig dir, tururut., dormit
Ús de castellanismes	Malandando / embustero
Vulgarismes morfològics	Amarganta
Exclamacions	Ah! Vatua! / Àpala!
Formes verbals arcaïques	Estau (=esteu) / sia (=sigui)
Formes pronominals populars	Anem-se'n / se va casar
Reiteracions	Plora, Plora / Una bruixa, una bruixa

HAVENT LLEGIT

- **Propostes de treball.**
- **Què n'ha dit la crítica.**
- **Les 25 preguntes**
- **fòrums LLETRA**
- **Per saber-ne més (Enllaços i bibliografia)**

Propostes de treball

- Una constant en el teatre de Guimerà: el personatge marginat. Analitzeu els personatges marginats de Terra baixa. Busqueu-ne causes de marginació.
- La figura de la mare. Busqueu a Terra baixa referències sobre l'amor maternal, sobre relacions pares-fills, especialment en els personatges marginats.
- Llegeix l'acotació inicial de l'obra, on es descriu l'espai i mira de fer-ne un dibuix.
- Les relacions amoroses. El triangle amorós a Terra baixa.
- El bé i el mal. Analitzeu l'evolució de Manelic al llarg de l'obra, especialment en allò que fa referència al conceptes de Bé i Mal.
- En Manelic és un prototipus del bon salvatge de Rousseau. Busqueu informació sobre aquest concepte i caracteritzeu aquest personatge, tot aportant exemples de l'obra que il·lustrin aquest aspecte.
- Analitza les referències religioses que apareguin a l'obra.
- El mite d'Arcàdia. Quina relació creus que té aquest mite amb Terra baixa? Quina seria la solució que proposa Guimerà a aquest conflicte?
- Caracteritza els personatges secundaris. Com són Els Perdiguons? Quina relació tenen amb els tres personatges centrals de l'obra?
- Analitza dos personatges secundaris: la Nuri i l'avi Tomàs. Quina relació tenen amb els tres personatges centrals de l'obra?

- Analitza el simbolisme dels personatges amb el món animal, especialment en relació a la frase final ("He mort el llop"). Busca'n exemples al llarg de l'obra.
- Procura veure la filmació d'alguna de les versions teatrals de Terra baixa que existeixen. Si pots trobar-se, compara les versions de Josep Montanyés (1982) i Fabià Puigserver (1990). Compareu l'escenografia, el treball dels actors per construir els personatges...
- Si podeu anar al Vendrell, és molt recomanable visitar la casa museu de Guimerà.

fòrums de LLETRA

Què n'ha dit la crítica?

M'havien invitat a donar una conferència, vaig decidir d'assajar les meves facultats d'orador i posar a prova d'un cop per sempre la meua capacitat per a agitar el públic. [...] Vaig decidir atacar amb la màxima violència els intel·lectuals indígenes, que vegetaven en aquella època en una mena de patriotisme local d'un filisteisme il·limitat. Vaig arribar-hi expressament amb mitja hora de retard i em vaig trobar de seguida davant un públic en l'extrem de l'excitació per l'espera i la curiositat, en el punt just de preparació. Immediatament vaig entrar en la matèria del meu discurs amb una breu i vibrant apologia del Marquès de Sade, que vaig presentar com a contrast a la degradant ignomínia intel·lectual d'Àngel Guimerà, que havia mort pocs anys abans i era el més venerat i respectat dels literats i patriotes catalans. Arribant a un dels punts crítics del meu discurs vaig dir amb un èmfasi dramàtic: „Aquell gran pederasta, aquella immensa putrefacció peluda que es digué Àngel Guimerà...” En aquest moment em vaig adonar que la meua conferència havia acabat. Es va apoderar del públic una histèria completa. Em van tirar cadires i, sense cap mena de dubte, m'haurien fet miques si no haguessin entrat els guàrdies d'assalt a protegir-me de la fúria de la multitud. Els guàrdies em van haver d'envoltar-me [*sic*] i escortar-me fins al carrer, on em van ficar en un taxi....

Salvador Dalí

Guimerà, la nostra millor tradició teatral

Pensem que ha arribat el moment de revalorar Guimerà com a autor teatral. Opinem que ell és la nostra tradició millor, entre altres coses perquè no en tenim d'altra i creiem que és tasca nostra assumir aquesta tradició encara que estèticament i ideològicament ens en trobéssim molt allunyats. Si no ens enfrontem amb la nostra tradició de manera oberta i decidida i mirem de fer-la nostra i

operant, correm el risc de caure en el més trist dels colonialismes, podem perpetuar per sempre més aquest colonialisme en què estem immersos des de fa molts anys.

Ricard Salvat

...l'aparició fulgurant d'Àngel Guimerà a l'escena catalana assenyalà un punt i a part per diverses raons.

Primerament, per aconseguir allò que Frederic Soler no reeixí a fer: traspasar l'àmbit del territori català i convertir-se en un autor renovador de l'escena espanyola en l'últim terç del segle XIX. Encara més: conquerir les Amèriques amb un sòlid repertori que aviat cridà l'atenció de la indústria cinematogràfica americana.

En segon lloc, per haver creat una sèrie de tipus emblemàtics de la literatura catalana moderna: Saïd, Mestre Oleguer, Maria Rosa, Àgata. O el mític Manelic.

En tercer lloc, per saber conjugar una temàtica personal, en què la passió humana es converteix en l'eix principal de la seva producció teatral, mitjançant una llengua viva i eficaç des d'un punt de vista escènic. Una temàtica i un model de llengua que posteriorment ha estat un referent inestimable d'uns quants autors contemporanis que s'hi han sentit clarament reconeguts.

I, finalment, per encarnar una de les últimes grans figures populars de la nostra cultura anterior a 1939.

Domènec Reixach

La poesia catalana ha tingut en el venerable mestre la figura més alta i significativa. La seva llum il·lumina cinquanta anys de la nostra literatura. Des de l'any 1875 en què Àngel Guimerà obté els Jocs Florals el seu primer accèssit, fins al 1920, data del *Segon llibre de Poesies*, el poeta de *L'any mil* projecta el seu geni damunt totes les promocions literàries que es succeeixen. Poeta encès i tempestant, totes les passions han cantat en el seu vers. La lírica guimeriana és feta de foc i d'acer.

Hi creixen també, però, les roses blanques de la melangia, i quan la inspiració es reclou entre les llunyanes parets fumades de la llar o evoca les dolces cançons de la mare, diríeu que un plor silenciós, greu, viril, apaga la remor apassionada.

En l'obra d'Àngel Guimerà podeu cercar-hi l'idíl·lic, l'heroi, l'elegiàc; pàgines de la tendresa de *L'escala de la pomera* conviuen amb els versos ferrenys de *La mort del joglar*, *L'Any Mil*, *Poblet*, llampeguejants, lívids de passió, precedeixen les estrofes emocionades que glossa el poeta *A una morta*. La lírica de Guimerà és tot un món; hi xiulen els vents de la muntanya; hi gemega la soledat dels camps; hi canta sovint l'ocell dalt de l'arbre.

Els records, les angúnies, les volences de Catalunya han brotat clars i bells en els versos de Guimerà. Si Maragall, que era, a més de poeta, intel·lectual, "sentia i pensava pel seu poble", Guimerà sentia i pensava amb el seu poble. Cap passió no ha cremat una roentor tan viva en els seus versos com la passió col·lectiva.

Tomàs Garcés

Un balanç positiu, malgrat tot

Avui el nom de Guimerà ocupa un lloc secundari en l'inventari del teatre mundial. Si escorcollem les històries de la literatura dramàtica de més circulació constatarem que, en força, el seu nom hi és omès; en d'altres hom el situa com un autor significatiu d'un moment molt determinat del teatre europeu, i li acorda una importància que podríem qualificar de limitada. Amb tot, seria exagerat de dir que el nom de Guimerà ha restat esborrat de la història del teatre; les seves obres més significatives, i en primer lloc **Terra baixa**, figuren en algunes de les col·leccions literàries més importants i continuen essent objecte de traduccions. Si tenim en compte que Guimerà escriví en un idioma desprotegit, el nostre, que manca d'institucions estatals que el promocionin internacionalment, podem considerar que la contesa lliurada pel nostre dramaturg per a mantenir-se en el mercat internacional ofereix, en conjunt, un balanç positiu.

Xavier Fàbregas

Per bé que Guimerà fos contemporani de Baudelaire, Verlaine, Mallarmé, Rimbaud o Rilke, no li podem demanar més del que ens va oferir. El fin de siècle català es presenta força convuls. Hom ha parlat d'una cruïlla complexa en la qual conflüen les estètiques i les intencions més diverses. I entremig de totes les possibles tendències: Guimerà. Un home de la Renaixença que fa literatura al mateix temps que reconstrueix la seva llengua, que fa política per poder prestigiar el seu idioma. Un home, al capdavant, que inaugura la moderna tradició teatral catalana amb models que ja han caducat quan ell els aplica i, tanmateix, reïx en el seu intent i és capaç d'oferir al públic la força passional de la seva singular solució dramàtica.

En vida va gaudir d'un respecte unànime per part de sectors culturals ben diversos: modernistes, noucentistes, avantguardistes i independents. La seva inseguretats personal i dramàtica, sumada a la voluntat de conciliar les expectatives del moment amb la seva evolució teatral, van derivar en una praxi camaleònica en la qual ni el seu estil es va veure violentat, ni el favor del públic va abandonar-lo mai. Els espectadors, potser més que una part de la crítica, han sabut apreciar la seva vàlua i les seves obres continuen essent representades amb èxit.

Laura Borràs

Escriure literatura en aquella situació no era fàcil. Quan Guimerà va compondre els primers poemes, tot just la llengua culta havia sortit de l'oblit secular. Trenta anys abans, cap intel·lectual no hauria donat ni un xavo per aquesta llengua «morta per a la república de les lletres». Per circumstàncies difícils d'escatir, el poble i els lletraferits van reaccionar i, al cap d'una segle, la situació idiomàtica havia assolit una relativa normalitat: es tornava a crear (renaixia) una tradició cultural que enllaçava amb l'esplendor medieval -etapa de recreació en la qual ens trobem encara. Però, durant la Renaixença i el Modernisme (contràriament al que succeïa amb el francès i l'espanyol), el català no posseïa cap orientació lingüística que fos alhora culta, prestigiosa i acceptada, i cadascú escrivia com podia. Mentre les acadèmies francesa i espanyola de la llengua feia tres i dos segles respectivament que actuaven, els intents de normativització de la llengua catalana van resultar infructuosos fins a les actuacions de l'Institut d'Estudis Catalans durant el primer terç del segle XX.

Per això, el que van fer els capdavanters de la Renaixença es pot qualificar

de titànic. I si ens referim als tres puntals, Verdaguer, Oller i Guimerà, la seva activitat literària és realment pròpia dels genis.

Malgrat aquestes pobres bases, la llengua de Guimerà és rica, dúctil i expressiva. Prova d'això és que les representacions actuals (en prosa) gairebé no en retoquen el text. De més a més, Guimerà ha destacat més enllà de l'àmbit lingüístic català. S'ha dit i s'ha repetit que és l'autor dramàtic espanyol més important del final del segle XIX. I un autor dramàtic és important pel desplegament de l'acció, és cert, però aquest és indestriable de la llengua.

Joan Prats

Les 25 superpreguntes

L'acció de Terra baixa transcorre

- Enterament en un molí
- En un estable
- En una casa de pagès i a la muntanya de Núria
- En diversos espais exteriors i interiors

Quina cançó d'arrel popular canta Xeixa en diferents moments del primer acte?

- A la vora de la mar
- Rossinyol que vas a França
- Les fulles seques
- Els segadors

Quina d'aquestes característiques comparteixen tots els germans Perdigons?

- Cap d'ells no té descendència.
- Són tots molt discrets i gens xafarders.
- Són ja molt grans, propers a la vellesa.
- No els agrada gens xafardejar.

Quin tipus de marit ha buscat en Sebastià per a la Marta?

- un que fos ben bèstia.
- un que fos molt llest.
- un que tingués molts diners.
- un que fos prou ben plantat.

En el primer monòleg de l'obra, la Marta ens transmet...

- el seu sentiment de culpa i la seva poca autoestima
- la gran alegria que sent per casar-se amb l'home que estima
- que està tipa de sentir xerrar els germans Perdigons, inclosa la Nuri
- que té molt fred i per això s'apropa al foc

Com ho feia Manelic per acostumar-se a la Marta quan encara era a les muntanyes?

- Tenia una cabra que es deia Marta i hi parlava
- Tenia un retrat de la seva promesa i se'l mirava a cada moment

- Li resava un parenostre cada nit
- Cantava cançons populars que parlaven d'amor pensant en ella.

Per quin motiu Sebastià vol casar-se amb la pubilla Sala?

- Per motius econòmics: necessita salvar les seves hisendes.
- Per motius sentimentals: se l'estima des del dia que la va veure.
- Per motius morals: li ho va prometre al seu pare abans que morís.
- Per motius legals: té un paper signat amb el compromís de casar-se.

Com reacciona Manelic quan es riuen d'ell vestit de nuvi?

- S'enfada i vol pegar els del poble
- Estripa el vestit per no haver-lo de portar i es casa vestit de pastor.
- Els diu que les seves burles són producte de l'enveja i no els fa cas.
- Es casa amb el vestit i després el regala als Perdigons i així els torna la burla.

Al final del primer acte hi ha un personatge que vol que el casament no es celebri.

Estem parlant de:

- Tomàs
- Xeixa
- Manelic
- Sebastià

Com acaba el primer acte?

- Marta diu a Manelic que dormiran en cambres separades.
- Marta i Manelic passen junts la nit de noces.
- Marta diu que se'n va de casa, però Manelic l'atura.
- Marta i Manelic es passen la nit vora el foc, explicant-se rondalles i fent plans de futur.

Per quin motiu la Marta agafa ràbia a la Nuri?

- Perquè quan la veu amb Manelic li recorda l'inici de la seva relació amb Sebastià
- Perquè és tafanera com els seus germans i creu que va a espiar-los
- Perquè es passa del dia amb Manelic i li omple el cap d'històries.
- Perquè creu que els roba blat per donar-lo als seus germans.

Quan Marta explica la seva infantesa a Tomàs, li explica que...

- va ser miserable, amb una mare cega i un pare fugit.
- va ser molt alegre: van viure al molí fins a la mort de la mare.
- no se'n recorda gaire
- els seus pares havien mort en un naufragi i per això ella havia anat al molí.

Quin fet trenca el mur de silenci que separava Manelic i Marta?

- Es barallen i ell la fereix amb un ganivet.
- La Marta li explica tota la veritat i ell, que és molt bo, la perdona,
- La Nuri els fa d'intermediari i aconsegueix que facin les paus.
- La Marta amenaça de matar-se i Manelic parla amb ella.

De quina manera es tanca el segon acte?

- Manelic descobreix la relació de Sebastià i Marta i és expulsat del molí.
- Manelic i Sebastià es barallen i aquest darrer queda malferit.
- Hi ha un ball on participen els perdigons i la Marta. Manelic no vol anar-hi.
- Manelic i Marta fugen de la terra baixa i tornen a les muntanyes.

Quina actitud tenen els germans Perdigons durant el tercer acte?

- Es penedeixen d'haver criticat la Marta i troben que n'han fet un gra massa.
- Volen saber els detalls de la baralla entre Sebastià i Manelic i porten blat a moldre.
- Desafien l'amo i s'hi enfronten de manera violenta.
- Ajuden Marta a fugir de la casa i així poder reunir-se amb Manelic.

Per quin motiu Sebastià tanca la Marta al molí?

- Perquè els visita el pare de la seva promesa.
- Perquè té por que la Marta es tiri a la resclosa.
- Perquè Manelic li ho ha demanat.
- Per protegir-la de l'agressió de Manelic.

Què li diu Sebastià a Marta al final del tercer acte?

- Que l'estima i que ho deixarà tot per ella.
- Que no la vol veure més pel molí i que ja pot anar fent les maletes.
- Que vol que se'n vagi amb Manelic a fer de pastora a les muntanyes.
- Li demana per casar-se en secret.

Amb quina famosa frase es clou l'obra?

- He mort el llop!
- Ser o no ser.
- Me'n vaig de la terra baixa. No em busqueu!
- Visca la terra! Mori el mal govern.!

ENLLAÇOS I BIBLIOGRAFIA

Lletra

<http://www.uoc.es/lletra/noms/aguimera/index.html>

AELC

<http://www.escriptors.cat/autors/guimeraa/index.html>

Corpus literari

<http://www.xtec.es/~jducros/Angel%20Guimera.html>

Casa Museu Àngel Guimerà

<http://www.geocities.com/casesmuseu/Guimera.htm>

Auca d'Àngel Guimerà - IES Pius Font i Quer

<http://www.auques.cat/auques.php?auca=guimera>

XTEC – Videoteca digital: Àngel Guimerà

<http://www.xtec.es/cgi/digital?F=F®ISTRE=3090>

Edu365: Terra baixa

<http://www.edu365.com/eso/muds/catala/literatura/teatre/drama/pantalla5.htm>

AUTORS DIVERSOS. *Àngel Guimerà. En el cinquantè aniversari de la seva mort*. Barcelona: Nadala de la Fundació Carulla-Font, 1974.

AUTORS DIVERSOS. *Guimerà, 1845-1995*. Barcelona: Departament de Cultura, 1995.

BACARDIT, Ramon. *Introducció i propostes de treball dins GUIMERÀ, Àngel*. Terra baixa. Barcelona: Edicions Proa, 2003.

BORRÀS, Laura, edició, estudi i notes dins GUIMERÀ, Àngel. *Terra baixa*. Barcelona: Editorial Laertes, 2004.

GUIMERÀ, Àngel. *Obres completes*. Barcelona: Editorial Selecta.

MIRACLE, Josep. *Guimerà*. Barcelona: Aedos, 1958.

FABREGAS, Xavier. *Àngel Guimerà. Les dimensions d'un mite*. Barcelona: Edicions 62, 1971.

PRATS, Joan. *Introducció dins GUIMERÀ, Àngel, Terra baixa*. Barcelona: Biblioteca Hermes, 1999.

FRAGMENTS

- **ACTE I, ESCENA XII**
- **ACTE II, ESCENA IV**
- **ACTE III, ESCENA IX**

ACTE I, ESCENA XII

MARTA: Manelic... Veuràs. (*Commoguda.*) Ja la nit és avançada; i... Acabem. (*Amb molta pena.*)

MANELIC: Doncs pren tot això; pren-ho. Són vint-i-tres duros: guarda'ls. (*Recollint ell el mocador.*)

MARTA: No... no... Són teus; guarda'ls al... teu quarto... (*Senyalant lo quarto de la dreta. A part.*) Déu meu, si sembla un altre aquest home!

MANELIC: Al... meu quarto? Al nostre: allà. (*Senyalant la porta on hi ha la cortina.*)

MARTA: Encén un llum, i ja t'ho he dit: vés-te'n, vés-te'n al teu quarto... i bona nit.

MANELIC: ¿Que aquest és el meu quarto, i que allà hi ha el teu? Que ho has dit això, tu?

MARTA, *amb pena*: Sí! I no en tens prou d'haver-m'ho fet dir, que encara vols que hi torni? Com si tu ja no ho sabessis! (*Plorosa i cremada.*) Mal home! I prou que es veia que ho eres! I ara ho ets més, aturmentant-me, un mal home!

MANELIC: Que jo ho sabia? I què sabia jo? Què, Marta? Explica't. Que jo sóc un mal home? Tu ho has dit? I per què ho sóc, ara, un mal home? Jo vull saber-ho, Marta, per què m'has dit aquestes coses! (*Rabiós i apenat.*) MARTA, *avergonyida*: Perquè a tu ... ja t'ho van dir abans. MANELIC: El què? El què em van dir? Enraona!

MARTA: Ah, no! Això no ho diré mai jo; mal me matessin! Mes tu, tu vas consentir-ho.

MANELIC: En què fossis la meva dona. I sí, Marta. En què jo t'estimaria més que a tot lo del món; més que al pare i a la mare, més; i en què et faria ditzosa!

MARTA: No... No!...

MANELIC: Doncs explica't, per Déu! Que em sembla que ho estic somniant tot això, i que tu no ho ets la meva dona!

MARTA, *a part*: Ai, Déu meu, que m'han enganyat a mi! I han enganyat a aquest pobre home!...

MANELIC: Marta! Què hi ha, Marta?

MARTA: Que ara sóc jo la que em penso que somio!

MANELIC: Mes tu has dit coses que jo no les puc entendre i que em fan mal aquí dintre!

MARTA, *amb por ara de que ell ho compregua*: No, no, jo no t'he dit res. Sinó que estic aquesta nit com si fos boja. Que no sé el que han fet amb mi... Per què tu, Manelic?

MANELIC: El que han fet amb tu?... El què! Dignes, dignes.

(*De prompte es veu passar un llum per darrera de la cortina que dóna a l'interior de la casa.*)

MARTA, *a part*: El... Sebastià! Oh! (*Amb horror.*)

MANELIC, *amb gran estranyesa i amb veu baixa*: Un llum, Marta! Que no estem sols aquí?

MARTA, *amb espant que tracta de dissimular*: No hi ha ningú! No és veritat.

MANELIC: Algú que ha entrat, Marta! (*Volent-hi anar amb la mà al pit per l'arma.*)

MARTA, *posant-se-li davant*: Ca, deixa-ho. (*Fingint serenitat.*) El llum ja hi seria.

MANELIC: No, et dic que no! (*Desapareix lo llum.*) Ara l'han apagat, el llum.

MARTA: Ves si hi hauria un llum encès! A tu que t'ho haurà semblat!

MANELIC: No dius que ja hi era! Si l'he vist jo, i tu també l'has vist.

MARTA: Jo no he vist res. Tu ho deies.

MANELIC: Que tu no has vist un llum? (*Quedant confós.*)

MARTA: No, no.

MANELIC: Que tu no l'has vist! I doncs... jo no he vist una claror que anava... (*Baixet, confós i tristíssim.*)

MARTA: Si tampoc tu l'has vista!

MANELIC: No? (*Queda mirant-se a la Marta fixament.*)

MARTA, *indignada, a part*: Gosar venir avui! El males entranyes. Això és temptar Déu.

MANELIC, *pensatiu. A part*: ¿Que no l'he vist, el llum? Que jo no l'he vist?

MARTA, *asseient-se en una cadira de costat per recolzar-se en lo respall. A part*: Té. Jo aquí passaré la nit: aquí! Com una pedra. (*Alt.*) A tu ja t'ho he dit... (*Senyalant-li el seu quarto.*)

MANELIC: Sí, sí; no m'ho tornis a dir... Jo allà dintre. Sinó que no hi aniré encara a dormir al meu... allà dintre. (*Se deixa anar a terra, ajaiant-se a poc a poc.*)

MARTA, *a part*: Tinc de pensar, jo. Perquè el Sebastià és... (*Baixet i amb pena.*) és un brètol I, ai Déu meu, que sempre ho ha sigut un brètol, el lladre! Se deu pensar aquest... (*Amb pena.*) pobre que no el sento! (*En Manelic, sempre ajagut a terra, s'hi ha anat acostant fins a alguna distància d'ella.*)

MANELIC: Aquí, a propet d'ella. (*Tristíssim, migplorós.*) No com el seu marit, no; com si estés sol allà dalt a la jaça de les Punxales. (*Baixet.*) Ara a dir lo Parenostre pels de casa. Aquell per la muller ja no el puc resar, que ja en tinc, ja, de muller. (*Resant.*) Pare nostre que estau en lo cel, santificat sia el vostre sant... (*Segueix sols movent los llavis o sanglotant.*)

MARTA, *a part*: Ah, quin càstig el meu! (*Segueix sanglotant ell. Pausa.*)

MANELIC, *mig adormit i plorant*: Tot dorm a la jaça; i el llop no vindrà, no vindrà... no vin... (*Va movent los llavis mentres cau lo teló.*)

ACTE II, ESCENA IV

MARTA, *aturant-lo resolta*: No us en aneu, que jo vui contar-vos-ho tot; i que em compadiu!

TOMÀS, *plorant dissimulat*: No, si no vui saber res; que després lo que m'hauràs dit m'ho creuré, i serà tot mentida.

MARTA, *plorant i amb energia*: Mentida!... Doncs m'escoltareu, i em creureu; que no ho serà, no, mentida!

TOMÀS: Sí, bé, sí. (*Asseient-se. A part*): Té, si ja me la crec! Si ja ho deia jo que

m'enganyaria!

MARTA, *eixugant-se el plor duna revolada*: No he nascut, no, de la terra i després de la pluja, com una bestiola fastigosa, encara que la gent de per aquí ho diga.

TOMÀS: Veus?... Això de la granoteta sí que no ho he cregut mai. Déu me remati.

MARTA, *amb indignació, eixugant-se repetidament els ulls*: Tampoc ho creureu això de que jo era molt pobreta? Veureu: jo tenia una mare que era cega. Ho sentiú? I no he tingut ningú més. (*Amb exaltació que anirà desapareixent per a quedar només la tristesa.*) Però una mare sí que la tenia! I ella i jo captàvem per ciutat, allà baix a Barcelona. Jo me'n recordo que ens posàvem a les escales d'una iglésia que tenia una porta que no s'acabava mai d'alta, i allí ens estàvem. Qui havia sigut el meu pare de bo de bo? Jo no ho he sapigut mai. D'ençà de quan, captàvem? Oh! Potser d'abans de néixer jo, que captàvem. Jo a la mare l'havia vist sempre amb la mà estesa al portal de la iglésia; i fins dormint ella a la nit, que no sé a on era que ens ajèiem, jo la veia amb por que sempre la tenia la mà estesa. Un dia, jo encara devia ser molt petita, ja no érem ella i jo soletes que captàvem: al costat s'hi va asseure a captar un home, que... jo em vaig creure que tampoc hi veia, perquè pensava aleshores que era cego y tothom que captava. I no sé com va ser que aquell home mig tolit, tot roig de cara, i de barba blanca, va acabar vivint amb la mare; i ells dos se pegaven, i reien. Mes a mi aquell home ni mai m'havia pegat ni fet una festa; ni me'n recordo que mai m'hagués dit ni una sola paraula. Passaren anys, no gaires serien, i un matí la mare no es va llevar, i als peus del seu llit me vaig trobar amb aquell home que plorava. La mare no havia plorat mai, que jo me n'adonés, i m'havia arribat a creure també que els cegos, que no tenien ulls per a veure-hi, tampoc els tenien per a vessar llàgrimes; i per això vaig conèixer que aquell home no era cego de bo de bo, perquè plorava. La mare s'havia mort, i jo em vaig trobar sola. I quina cosa més estranya! Aquell home tan callat i tan fred amb mi es va trobar que m'estimava com un pare, i no es sabia aconsolar de la mort de la pobreta mare meva, que va quedar estirada, amb los ulls més entelats que mai, i amb la mà dreta estesa, que semblava que encara anés a captar alguna cosa a l'altra vida!

TOMÀS: (*plorant*): Dignes, dignes.

MARTA: I a l'endemà se l'endugueren al cementiri, a la mare, i jo hi vaig anar al darrera amb aquell home; i quan ja li havien tirada tota la terra a sobre, jo me'n vaig adonar que li havia dit a aquell home: «I ara què farem, pare?» I que ell m'havia dit plorant: «Vine-te'n amb mi, filla!».

TOMÀS, *plorant*: Conta, conta; i acaba aviat!

MARTA: Oh, sí, sí; que no n'hi ha gaire; que pel camí de tothom s'hi pot anar poc a poc; mes quan se cau timba avall se va de pressa. Doncs vàrem tornar a la porta de la iglésia, i com jo anava espigant-me i veia passar tantes noiets de ma edat amb la robeta bonica de les festes, jo que li vaig dir al pare un dia que no havíem arplegat gaires dinerons: «Pare; i si treballéssim?». I ell al cap d'una estona em va dir que ja el buscaria el treball per tots dos. I mai aquell treball arribava. Fins que vam saber que als pobres els recollien per a tancar-los, i ens en anàrem de Barcelona tot captant, sinó que ell ja mai més va fer el cego. Caminàrem molt de temps seguint terres i més terres, que jo vaig anar creixent, fins que un dia que feia una calor molt forta i que ens ficàrem per aquestes planures i per aquestos boscos, s'aixecà de cop una forta nuvolada i començà a caure pedra. Nosaltres fugíem seguint a la gent que deixava les feines dels conreus i ens guarírem a la masia més a prop, que era la del Sebastià, quedant-nos a l'entrada. Sortiren homes i dones, i, entre ells, un que ens va dir que era l'amo. I tothom reia amb los meus ditxos. I van voler que ballés, i vaig ballar de qualsevol manera perquè no ens traguessin, que encara plovia. I quan més ballava

jo, més reia la gent, menos l'amo, que em mirava, em mirava! I jo em deia, pobra de mi: «Que deu ser feliç amb tot aquest món seu i aquesta gent seva, l'amo».

(*Resoltament.*)^y Eh! Acabem! Que em va preguntar després, rient, si jo havia sortit de la pols dels camins com aquelles granotetes que es fan amb les gotes de la pluja al mig de l'estiu, i després me va agafar pel cos i va preguntar al pare què volia. El pare li va respondre que una caritat. I jo vaig afegir de pressa: «No una caritat, no, treballar força!». Ell me va asseure a sobre els seus genolls, que jo tenia catorze anys, i el Sebastià ja potser trenta... I... d'aquell dia va venir que al pare el va fer moliner. I a mi... fins ara... (*Tapant-se la cara amb les mans.*)

TOMÀS: No, calla; no digues res més; calla!

MARTA: Què podia fer, jo? Fugir? Cap a on? Si no podia! Matar-me? Si el matar-se és pecat; i fa tanta por el morir-se, i jo era tan nena! I es neix per viure i no per morir de seguida!

TOMÀS: I que n'has sigut de desgraciada!

ACTE III, ESCENA IX

SEBASTIÀ: Si estàs morta de por! Si tota tremoles! (*Deixant-la anar amb despreci.*)¹ Vés, vés que em fas llàstima!

MARTA, *a part*: Ah, que em voldria morir ara!

SEBASTIÀ: I mira't, treu-te el mocador del cap, treu-te'l, que t'està descobrint.

(*Ella se'l treu de pressa; ell se posa a riure.*) Veus, dona, veus com te n'anaves?

MARTA, *resolta*: Doncs sí, sí; me n'anava! I me'n vaig d'aquí, que ningú té dret d'aturar-me !

SEBASTIÀ: Aixís m'agrada; aixís. Que t'atreveixis a dir-m'ho a la cara.

MARTA: Sebastià; jo t'ho demano; deixa'm sortir d'aquesta casa!

SEBASTIÀ: Si la sento i no em sembla que és ella mateixa! (*Rient sarcàstic.*)

Que la deixi sortir!

MARTA: Oh, no riguis, no riguis! Sebastià: per Déu, no riguis!

SEBASTIÀ: Que no rigui? ¿Què vols que faci, doncs, sentint-te jo? Que vols que et faci trossos i que t'esclafi aquí mateix amb els peus? (*Rient.*) No, no; si val més que me'n rigui!

MARTA: Doncs vés-te'n tu; vés-te'n i deixa'm; i cala foc al molí, si vols, i mata-m'hi a dintre.

SEBASTIÀ: Que jo et deixi sortir... o que me'n vagi, o que et mati!... Per qui m'has pres, tu? Que jo et deixi sortir? (*Corrent a la porta.*) Doncs mira si et deixo sortir; mira, mira; surt ara. (*Tancant la porta.*)

MARTA: No, no; això no! Obre, per Déu; obre!

SEBASTIÀ: No; aquí tancats tu i jo, tots sols! Aquí s'ha acabat el món per a nosaltres, i tot lo del món: terra i cel, i tot; tot és aquí dintre!

MARTA, *retrocedint*. Jesús Déu meu!

SEBASTIÀ: Per què t'has tornat amb mi com t'has tornat, tan malagraïda i tan males entranyes? Per què, parla?

MARTA: Malagraïda amb tu i males entranyes? ... I de què t'haig d'estar agraïda jo, de què? De que m'hagis perdut!... i m'arrosseguessis per terra fins a fer-me renegar de Déu, i em deixessis amb vida tan sols per tornar-me a perdre més ara? Si ets un malvat i un bandoler i un lladre! Sí, jo t'ho dic, jo t'ho dic a la cara, que ets un malvat i un bandoler i un lladre!

SEBASTIÀ: Marta, digue'm tot lo que vulgas, maltracta'm, pega'm, jo ho sofriré tot, mes no m'ho digas que m'avorreixes a mi!...

MARTA: Sí que t'avorreixo, t'avorreixo!

SEBASTIÀ, *tapant-li la boca*: Calla, calla, que callis!

MARTA: No, vés-te'n.

SEBASTIÀ: Tu em vols a mi. A mi tot sol, perquè ho he sacrificat tot per tu; perquè jo he sofert com un condemnat portant-te a aquest home, perquè jo et necessito per respirar i per viure, que sense tu no puc viure ni respirar! I mira, el que jo no vui, perquè em desespera, és que em diguis que an ell te l'estimes! (*Desesperat.*) Això no, això no.

MARTA: Que no t'ho diga que me l'estimo jo? Que això et fa ràbia i et desespera? Ai, gràcies a Déu que m'has donat una alegria en aquest món! Sí, sí, que l'estimo, me l'estimo amb tota la meva vida, i amb tota la meva sang, i amb tota la meva ànima que me l'estimo.

SEBASTIÀ: Calla, calla!

MARTA: Si encara que m'escanyessis, com t'ho estic dient t'ho diria. Si és lo únic que puc dir en aquest món sense que me'n dongui vergonya!

SEBASTIÀ: Que has de callar, te dic!

MARTA: Si és que tinc de defensar-me jo per ell! Per ell i tan sols per ell! La Marta... no és res la Marta; mes la dona del Manelic ho és tot, perquè és la seva dona!

SEBASTIÀ, *desesperat*: Tu m'has volgut perdre i t'has sortit amb la teva. Amb la teva, sí, perquè jo no et deixo, ni per tot lo d'aquest món t'entrego a aquest home, que només d'anomenar-lo se m'encén la sang i em recremo per dintre!

MARTA: Si no et sento, ni et vull sentir!

SEBASTIÀ: Res me fa que tot s'esgavelli i que per mi tot s'acabi, que ja no vui res sense tu. I ja està dit: que tu te'n véns amb mi a casa meva, i si em perdo jo ens perdrem plegats, que has sigut meva, i ets meva, i seràs meva!